

A KÍNAI KULTÚRA VÁLSÁGA.

A kínai klasszikusok fordítójának és magyarázójának s több, Kínáról szóló, nagyértékű munka trójának alábbi tanulmánya előadás formájában hangzott el Budapesten az Országos Kaszinóban, néhány nappal karácsony előtt. Wilhelm professzor, a frankfurti China-Institut igazgatója rövid időn belül másodszer látogatott meg bennünket ez alkalommal. Látogatásai remélhetőleg nem is lesznek hatástanok, hiszen amit a távol Keletről és azzal kapcsolatban hirdet, megfelel a mai kor követelményeinek. A negyedszázados kínai lartózkodás után Európába visszatért Wilhelm professzor ugyanis nagyon jól tudja, hogy az az Európa, mely nebánsvirágként ápolta és kínai fallal vette körül az antikot és renaissanceot, már a múlté. Ma csak az tarthat lépést az idővel, aki tudomást vesz arról is, ami gömbalakjához még mindig ragaszkodó földünk másik felén történik. Európa fénykora a tizenkilencedik század volt. A tizenkilencedikszázadi nyugati ember oly fölényben volt a keleti fölött, amilyent sohase fog többé elérni. Kínát még mindig belső háborúk gyöttrik. Négy százmillió ember tömegének fegyveres ereje még mindig szervezetlen és nem is hasonlítható a nyugati nagyhatalmak hadseregeihez. Tény azonban ezzel szemben, hogy az európai hatalmak, bármily szívósan ragaszkodnak is a távol Keleten szerzett jogaikhoz, kénytelenek azt lépésről-lépésre feladni. Kénytelenek pedig azért, mert óriási ébredő ember tömeggel állanak szemben. E tömeg most, amint éppen Wilhelm professzor is bizonyítja, krízisen esik át, anélkül azonban, hogy régi eszményeibe vetett hitét valaha is elvesztette volna. A távol Kelet ma a növekvő öntudat és ennél fogva a növekvő optimizmus hazája, míg nálunk, a tizenkilencedik század eszméinek megromlása után a kiábrándító csatlakozásokkal járó pesszimizmus és hitellenség nyomul veszedelmes gyorsasággal előtérbe. Hogyan volnának kigyógyíthatók betegségükből a pusztuló lelkek? Megtudják-e találni erre a kisebb-nagyobb kaliberű diktátorok az orvosságot? Wilhelm professzor megadja erre a szerintünk helyes választ. A jövő Keletje nem fejlődhet többé a Nyugat nélkül és a jövő Nyugatja sem fejlődhet a Kelet nélkül. A jövő embere csak akkor lesz boldog, ha érezni fogja, hogy szabad és szerves tagja az emberiség egészének, ha nem zárja körül sem a kelet-ázsiai, sem az európai korlátoltság kínai fala. A Mennyei Birodalmat elzáró kínai fal azonban lenge fátyol volt a minket körülvevő kínai falhoz, a magyar társadalmat a nagyvilágból kikapcsoló öntudatnélküliséghez, a teljes bizonytalanság érzetéhez képest. Legnagyobb katasztrófánk előtt, mikor — nem szabad széptelünk — elnyomottak voltunk, ez elnyomtatás fejében oly hatalom vezetett bennünket — járt utakon, melyet sakkban tartottak mások. Ma, ha nem jelentkezünk erős öntudattal az új világ előtt és ha nem felelünk meg az új emberiség követelményeinek, a teljes megsemmisülés vár ránk. Az új emberiség pedig két részből fog állni: a keletiiből, mely alkalmazkodik a nyugatihoz és a nyugatiiból, mely alkalmazkodik a keletihez. Nagy baj, hogy ezt egyáltalában hangoztatni kell egy keleti származású nép előtt.

Wilhelm professzor német nyelvű tanulmányát Zichy Rafaelné grófné fordította magyarra, aki azok közé a kisszámú magyarok közé tartozik, kiknek látóköre a távol Kelet szellemét is felöleli.

Felvinczi Takács Zoltán.

* * *

AKINAI kultúra a természetes ösztönök közvetlen továbbfejlődésében gyökerezik, szinte a természet átszellemülésének kultúrája. Ebben az ember, mint szociális társadalmi lény, tágabb kozmikus összefüggésben foglal helyet. Ég, föld és ember a világban megnyilvánuló hármas hatalom és e három hatalmon belül az Ég fia foglalja el azt a pontot, hol föld és ég találkoznak. Ő képviseli az embert az éggel szemben és az eget az emberiséggel szemben.

Ennek az elgondolásnak nincs nemzeti jellege. Az Ég fia az egész emberiség képviselője. Ősidőkben saját házi birodalmát nevezték a Közép Országának. Lassanként, az imperializmus keletkezésekor, Tsin Shi Huang Ti alatt kiterjesztették ez elnevezést egész Kínára. Ez nem jelentett különös nemzeti büszkeséget; egyszerűen úgy érezték az akkori kínaiak, hogy ők jelentik az egész földkerekséget, épúgy, mint ugyanabban az időben a római birodalom mint orbis terrarum szerepelt a rómaiak öntudatában.

Az uralkodónak e valláson alapuló állásából az következik, hogy nem kellett szükségképpen kínainak lennie. Így történhetett tehát, hogy az utolsó századokban az Ég fia, ki a kínai kultúrát képviselte, nem volt kínai származású, hanem a Mandzsu-törzs ivadéka. E tény a kínai felfogással teljesen összeegyeztethető. Már korábban is előfordultak külföldi uralkodók és a mandzsu uralkodók közül van néhány, ki Kína legkiválóbb uralkodói közé sorolható. Mindazonáltal a labilitás jellege rejlik abban a körülményben, hogy Kína idegen dinasztia uralma alá került. Az ilyen uralkodó csak addig tarthatta magát, míg az Ég akaratának megfelelt. Mivel pedig a honosságból származó erőt nélkülözte, okvetlen szükség volt egészen kiváló személyes tulajdonságokra, hogy az idegen uralkodóház minden újabb nemzedéke újra bebizonyíthassa létjogosultságát. Az idegen dinasztiák régebbi korokban rendszerint hanyatlásnak indultak, mihelyt nem rendelkeztek többé e tulajdonságokkal és a forradalmak hamarosan véget vetettek uralmuknak. Jelen esetben az volt a helyzet, hogy a mandzsu dinasztia, mely Kínában a XVIII. és XIX. században, az ország legnagyobb kiterjedtsége idejében uralkodott, amikor Ázsia délkeletén még gyarmatosított is, ez a dinasztia a csendes hanyatlás jeleit mutatta ugyanakkor, amikor az európai hatalmak előnyomulása Kínába ugyancsak a XVIII. és XIX. században megindult. Ez a hanyatlás megkezdődik, szinte észrevétlenül, már a Mandzsu-kultúra tetőpontját képviselő Kien Lung császár idejében. Ezzel jár a kereszténységtől való rohamos elidegenedés, mely a jezsuiták és domonkosrendiek közt folyó ú. n. ritusvita következménye. Ez az elidegenedés azzal a jelentőségteljes keresztényüldözéssel végződött, mely évszázadokra úgy szólván kiirtotta a keresztény vallást Kínában.

Megvolt azonban magában Kínában a laolításnak még egy másik fajtája is, mely Európában általában kevéssé ismert és pedig az, hogy a Mandzsu-dinasztiának kezdettől fogva nem sikerült a kínai tudományos köröket a maguk teljességében meghódítani. Ellenkezőleg, a kor legmodernebb szellemei eleinte ellenzéki, később erősen tartózkodó álláspontot foglaltak el az idegen uralkodóházzal szemben, mely ennek következtében kénytelen volt másodrendű tudósokat hívni udvarához. A dinasztiának csak sokkal később sikerült a